

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางสังคมของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นต้น ส่วนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนที่ 3 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดลำปาง จำนวน 264 ราย และในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตและ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าทั้งหมดเป็นเพศชาย ส่วนมากมีอายุเฉลี่ยประมาณ 46 – 50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีอาชีพหลักอยู่ในด้านเกษตรกรรม มีรายได้รวมทั้งครอบครัวเฉลี่ยต่อปีประมาณ 30,000 บาทขึ้นไป ส่วนใหญ่อาศัยในชุมชนเป็นเวลามากกว่า 20 ปี และดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ในด้านการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ส่วนใหญ่ใช้เป็นแหล่งอาหาร รองลงมาได้ใช้ไม้ในก่อสร้างบ้านเรือน ส่วนประเภทของป่าไม้ที่ใช้สอยร่วมกัน ส่วนใหญ่คือป่าชุมชน รองลงมาคือ ป่าไม้ทั่วไปและป่าละเมาะ แต่ใช้สอยประโยชน์ป่าสงวนค่อนข้างน้อย เพราะขัดต่อ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนโครงการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในหมู่บ้านที่สำคัญก็คือ โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ และโครงการปลูกป่าชุมชน นอกจากนี้กว่าครึ่งหนึ่งพบว่าไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ แต่เกือบทั้งหมดมีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่เสมอ

2. การปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้ข้อสรุปจากผลการศึกษาดังนี้ 1) ด้านการช่วยเหลือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่เพียงปานกลาง 2) ด้านดูแล รับผิดชอบของกลางที่ขี้ดได้และอยู่ในระหว่างดำเนินคดี พบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างน้อย 3) ด้านดูแลรักษาป่าคุ้มครองและป่าสงวนของราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างมาก 4) ด้านช่วยเหลือตรวจตรา และห้ามปรามมิให้ราษฎรแผ้วถางป่าหวงห้ามหรือลักลอบตัดไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างมาก และ 5) ด้านการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนคุ้มครองสัตว์ป่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3. การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำแนกตามประเภทของแหล่งข้อมูล สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องนี้ จากสื่อประเภทต่าง ๆ (ยกเว้นสื่อบุคคล) ค่อนข้างมาก จากการเข้าประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ในขณะที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเพียงปานกลาง จากหนังสือพิมพ์ และป้ายประกาศของทางราชการ ส่วนการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า ได้รับค่อนข้างมาก จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วยกัน แต่กลับได้รับเพียงปานกลาง จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เมื่อพิจารณาโดยรวมถึงการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องนี้โดยเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง

4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้ข้อสรุปว่า โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างกำนันและผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่าง ได้ผลการศึกษາสามารถสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยที่เป็นระดับการศึกษา และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน พบว่า ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในด้านการช่วยเหลือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าไม้ มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยด้านระดับการศึกษา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน พบว่า ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในด้านการดูแลรักษาป่าไม้ที่ยึดได้และอยู่ในระหว่างค่านิยม มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร

ป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน พบว่าทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในด้านดูแลรักษาป่าคุ้มครอง และป่าสงวนของทางราชการ มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยที่เป็นระดับการศึกษา การได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน พบว่า ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านการช่วยเหลือตรวจตราและห้ามปรามมิให้ราษฎรแผ้วถางป่าหวงห้ามหรือลักลอบตัดไม้ และด้านการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนคุ้มครองสัตว์ป่า มีความแตกต่างกัน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางสังคมของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ ทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากผลการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการช่วยเหลือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าไม้ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กำนันและผู้ใหญ่บ้านอยู่ในฐานะเป็นผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ย่อมเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานนี้อย่างกว้างขวาง ในการชักนำประชาชนให้ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐกับชาวบ้าน และระหว่างชาวบ้านกับรัฐในทุกเรื่อง ในช่วงที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติหน้าที่ ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการดูแลรักษาป่าเป็นประจำ และร่วมปลูกป่าตาม โครงการต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยพบอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สมนึก อ่องเอิบ (2519) ที่กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะสำเร็จลงได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติได้มากและนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ด้านดูแล รับผิดชอบของกลางที่ยึดได้และอยู่ระหว่างดำเนินคดี พบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่น้อยมาก เมื่อพิจารณา โดยผิวเผินเหมือนกับว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านมิได้ให้ความสนใจในการปฏิบัติภารกิจนี้ แต่เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลทำให้ทราบว่า การที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ดูแล รับผิดชอบของกลางที่ยึดได้ในระดับที่มาก เนื่องจาก พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มีข้อบัญญัติในมาตรา 28 ข้อ 3 ที่บัญญัติอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และ มาตรา 34 ทวิ ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของกำนัน สรุปได้ว่า เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตรวจพบของกลาง หรือสิ่งของที่สงสัยว่าผิดกฎหมายหรือสำหรับใช้กระทำความผิดกฎหมาย ก็ให้ยึดสิ่งของ หรือของกลางนั้นไว้ แล้วรีบนำส่งต่อให้กรมการอำเภอ หรือกำนันนายตำบลเป็นผู้ดำเนินการต่อไป ตามลำดับ ด้วยเหตุนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

จึงไม่รับฝากของกลางที่ยึดได้ แต่การที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ด้านดูแล รับผิดชอบของกลางที่ยึดได้และอยู่ระหว่างดำเนินคดี ก็เนื่องมาจากในบางกรณีที่กำลังดำเนินหรือผู้ใหญ่บ้านจับกุมผู้กระทำความผิดและยึดของกลางได้แต่ยังไม่สามารถนำส่งของกลางได้ทันที เช่น มีจำนวน หรือมีน้ำหนักมาก มีขนาดใหญ่ หรืออยู่ห่างไกลที่อำเภอ สถานีตำรวจ หรือสำนักงานป่าไม้ หรืออยู่ในช่วงยามวิกาลเดินทางลำบากหรือสถานที่ราชการยังไม่เปิดทำการ เป็นต้น กำนันและผู้ใหญ่บ้านก็มีอำนาจเป็นผู้เก็บรักษา (รับฝาก) และดูแลของกลางนั้นได้โดยไม่ผิดกฎหมาย (รับฝากของโจร) จนกระทั่งสามารถนำส่งของกลางนั้นโดยลุล่วงต่อทางการต่อไป

3. ด้านดูแลรักษาป่าคุ้มครองและป่าสงวนของราชการ พบว่า หน้าที่ที่เพียงปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ มงคต สุกใส (2536) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายป่าไม้และติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือตำรวจอยู่ในระดับมาก เห็นได้ว่าการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นกรอบนโยบายของรัฐที่ผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการทำแผนเลือกโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของท้องถิ่น และเป็นผู้นำในการประชาสัมพันธ์ และประสานงานระหว่างภาครัฐ และประชาชน รวมทั้งเป็นผู้รวบรวมชาวบ้านในการคัดค้าน ร้องเรียน หรือจับกุมเมื่อมีผู้บุกรุกตัดไม้ทำลายป่าในเขตการปกครองที่ตนรับผิดชอบ

4. ด้านช่วยเหลือตรวจตรา และห้ามปรามมิให้ราษฎรแผ้วถางป่าหวงห้ามหรือลักลอบตัดไม้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติหน้าที่ด้านนี้ในระดับมาก ส่วนใหญ่ได้กระตุ้นเตือนชาวบ้านให้ช่วยกันดูแลรักษาป่าโดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น หอกระจายข่าว เป็นต้น มีการชักชวนชาวบ้านให้ช่วยกันดูแลรักษาป่าไม้ในการปลูกป่า จากข้อมูลบ่งชี้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทความเป็นผู้นำในเรื่องการป้องกัน และปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตท้องที่ในดำเนินนี้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันป่าไม้ถูกทำลายลงไปมาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งช่วยเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างมาก

5. ด้านการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนคุ้มครองสัตว์ป่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่ด้านนี้ในระดับมาก จะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับหรือข้อปฏิบัติ นั้นก็คือคำว่า “วินัย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความไว้คือ การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อปฏิบัติ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องอยู่ในวินัยนั้น พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 61 ทวิ และมาตรา 61 ศรี ได้บัญญัติไว้ว่า จะต้องนำ พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาบังคับใช้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน ฉะนั้นพอจะสรุปได้ว่า วินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือแบบแผนความประพฤติซึ่งกำหนดเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติ เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควบคุมตนเอง ไม่ฝ่าฝืนข้อห้ามหรือให้ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติ ถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฝ่าฝืนข้อห้ามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางวินัยที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 แห่ง พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 แล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด จะต้องได้รับ

โทษทางวินัยตามที่กำหนดไว้ และในการพิจารณาความผิดและโทษทางวินัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 ได้กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดทางวินัยไว้ในมาตรา 81 ถึงมาตรา 99 เช่น มาตรา 81 กำหนดไว้ว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญ ต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยความบริสุทธิ์ใจ หรือมาตรา 98 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่าการกระทำผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษหนักกว่าจำคุก ถือเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง พบว่าส่วนใหญ่ดำเนินการป้องกันและปราบปรามมิให้ผู้ใดยึดครองครองที่ดินหรือกระทำอันตรายแก่ไม้ สัตว์ป่าตามประกาศประเภทสัตว์ป่าของ พ.ร.บ. สงวน-คุ้มครองสัตว์ป่า จึงเห็นได้ว่าการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและตามพระราชบัญญัติสงวนคุ้มครองสัตว์ป่า โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจังในพื้นที่จนสัมฤทธิ์ผล

ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า มี 4 ปัจจัยคือ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่าง

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แหล่งข้อมูลข่าว ประเภทหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน การประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อบต. อยู่ในระดับมาก เป็น การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบอย่างถูกวิธีและชัดเจน สำหรับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่าง กับการได้รับข้อมูลข่าวสาร ในด้านการร่วมกันดูแลรักษาป้องกันไฟป่า โดยร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรเอกชน และประชาชนรวมถึงความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้ป่าเสื่อมโทรมจำนวนสัตว์ลดลงมีสาเหตุมาจากมนุษย์ทำลายป่า และป่าคงดับเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ โสภาก ชูพิกุลชัย และอรทัย ชื่นมณุษย์ (2516) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าเป็นการรับรู้ จำและเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เกิดจากประสบการณ์และทัศนคติความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาเกี่ยวกับลักษณะของสิ่งนั้น ๆ บวกกับการตีค่าสิ่งของนั้นกับความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งหมายถึงความสามารถของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในการรับรู้ข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาส่งผ่านชาวบ้านให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อจะได้นำไปวางแผนหรือพัฒนาในส่วนที่จะทำให้คนในหมู่บ้านตำบล ชุมชนใกล้เคียงช่วยกันดูแลรักษาและป้องกันไฟป่า แต่ในทางตรงกันข้ามด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีวันเสื่อมสูญ อยู่ในระดับที่น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างอยู่ใกล้เขตธรรมชาติมากกว่าคนในเมือง จึงไม่ค่อยเห็นปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษในเขตเมือง ในขณะที่ความเสื่อมโทรมร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นชนวนที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งทางในสังคมมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะในประเด็นการแย่ง

ซึ่งทรัพยากรซึ่งประชาชนที่เสียเปรียบ และได้รับความเดือดร้อนจากการจัดสรรทรัพยากรในโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐจะรวมตัวกันเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากภาครัฐมากขึ้น

การทดสอบปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าระดับการศึกษามีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านดูแลและรับฝากของกลางที่ยึดได้อยู่ ในระหว่างดำเนินคดี คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จะมีการปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้มากขึ้น ซึ่งจะสัมพันธ์กับระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน โดยส่งผลในด้านการช่วยเหลือ ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าไม้เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน จะมีการปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้มากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ส่งผลในเชิงบวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านดูแลรับฝากของกลางที่ยึดได้ และอยู่ในระหว่างดำเนินคดี ด้านดูแลรักษาป่าคุ้มครองและป่าสงวนของทางราชการ ด้านช่วยเหลือตรวจตราและห้ามปรามมิให้ราษฎรแผ้วถางป่าหวงห้ามหรือลักลอบตัดไม้ และด้านการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสงวนคุ้มครองสัตว์ป่าฯ

ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน จะต้องกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และให้ความสำคัญต่อภารกิจตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ให้ชัดเจนในทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตรับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกลักลอบตัดไม้ทำลายป่าต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ และควรป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด พ.ร.บ. ป่าไม้อย่างเคร่งครัด

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1. การให้สิทธิตามกฎหมาย และระเบียบของพระราชบัญญัติป่าสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รัฐควรกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและให้ความรู้ ความเข้าใจผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสู่ชาวบ้านอย่างชัดเจนต้องแท้และ โปร่งใสเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่กำลังประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบัน
2. รัฐควรให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ข้อมูลข่าวสารและเทคนิควิชาการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพื่อให้สามารถเข้ามามีบทบาทและดำเนินภารกิจการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. การดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นหน่วยงานของรัฐควรมีความชัดเจนในการดำเนินงานไม่เข้าสนับสนุนผู้กระทำผิดหรือกลุ่มนายทุนผู้มีอิทธิพลทำให้ยากแก่การดูแลป้องกัน

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายป่าไม้ ให้แก่ราษฎรให้รับรู้ รับทราบและเข้าใจถึงข้อห้ามต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตลอดจนให้ทราบถึงบทลงโทษเมื่อมีการละเมิดกระทำผิด เพื่อให้ราษฎรรับรู้และเข้าใจว่าการกระทำใดผิดกฎหมาย จะได้เลิกกระทำ
5. ภาครัฐควรรณรงค์ ส่งเสริม และประชาสัมพันธ์ เพื่อปลูกสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และจัดสรรงบประมาณด้านนี้แก่หมู่บ้านและตำบล ในพื้นที่เป้าหมายที่พบว่าการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อให้ราษฎรเกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และหันมาให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่อไป
6. ขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มราษฎร และระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับราษฎร ในการปกครองบางกลุ่ม โดยให้ความรู้ และการประสานงานอย่าง โปร่งใสกับทุกฝ่ายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
7. รัฐควรให้ความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งมีหลายฉบับซึ่งเวลาปฏิบัติเป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานจริง
8. รัฐควรจัดระบบความเป็นอิสระในการปกครองดูแลท้องที่ให้เข้มแข็งเนื่องจากถูกแทรกแซงจากข้าราชการ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล
9. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ควรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เช่นทุกวันนี้ ด้วยการเรียกประชุมลูกบ้าน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญมาบรรยาย นอกจากนี้ควรรณรงค์ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารวิธีการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกต้อง รวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการใช้สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยเฉพาะหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เป็นต้น